

דף קלז.

עין משפט א.ב.ג.ד.

ח"מ סימן רמח פעיף ג

עין בסעיף הקודם

עין משפט ה.ו.

ח"מ סימן רמח פעיף ד

ד ו. במה דברים אמורים שאין השני מוציא מיד הלקוחות אם מכרם או נתנם הראשון דוקא שמכרם או נתנם לאחר, אבל אם מכרם או נתנם לאחד מיורשיו, לא עשה כלום והשני מוציא אותם מידם ^ל.
וה"ה אם נתנם לאחר במתנת שכיב מרע, השני מוציא מיד המקבל שהרי מתנת שכיב מרע קונה לאחר מיתה, וכשימות כבר קדם לו השני ^מ.

עין משפט ז.

ח"מ סימן רנב פעיף א

א. מתנת שכיב מרע אינה נקנית למקבל אלא לאחר מיתה ^י, וע"כ מוציאין אפי' לכתובת בנין דכרין ^ז, למזון האשה והבנות מיד אלו

^ל. שם ברמב"ם הלכה י' דאם מהני לא עשה הנותן בשירותו כלום, שכל מה שיש לאדם נותן לבניו. ה"ה שם.

^מ. מימרא דר"י שם ב"ב קל"ז ע"א, וכדמפרש אביי טעמיה.

ואם הוציא הדבר השכיב מרע מתחת ידו כגון שמסרו ביד שלישי, מתנתו קיימת, דקונה מיד, כך מוכח מדברי הב"י בסוף סי' קכ"ה. ש"ך ס"ק ז'.

והטעם שקדם השני לזכות כשאומר ואחריו לפלוני, כוונתו מיד שיהיה גוסס ולא יהיה צריך לנכסים יזכה השני, משא"כ בשכיב מרע הנותן ממונו לאחר, ודאי שאין דעתו להקנותם אלא אחר יציאת נשמה. סמ"ע ס"ק ט"ז. וע"כ קדם השני וזכה בשעת גסיסת הראשון, בנכסים שנתן לו. וה"ה אם הקנה הראשון במתנת בריא מהיום אם לא אחזור בו, השני מוציא מיד הלוקח. ביאורים ס"ק ט'.

^נ. רמב"ם פ"ח מזכיה הלכה ח' מב"ב קל"ג ע"ב, וכרבא, והטעם שכל עוד נשמתו בו מקוה שיחיה, ואין דעתו להקנותה אלא אחר גמר המיתה, לא כן תקנת חכמים שבנותיו ניזונות, ומזון האשה, וכתובת בנין דכרין תיכף חלה בשעה שהוא גוסס. סמ"ע ס"ק ב'.

^ס. אבל לעיקר כתובה מדינא טורפת.

ועיין באבן העזר סי' ק' סעיף א' אם טורפת ממטלטלין שנתן במתנת שכיב מרע לאחרים, שמדינא דגמ' טורפת כתובתה רק מקרקע אבל מתקנת הגאונים נגבית אפי' ממטלטלין. חוץ מכתובת בנין דכרין שנגבית רק מקרקעות, אבל לדעת הרא"ש והרשב"א גם כתובת בנין דכרין גובה ממטלטלין שבדורות אלו שניהם שווים. כ"כ הח"מ שם.
ואם צריך שבועה כדין כל טורף ממשעבדי. עיין בפעמוני זהב שהביא פלוגתא בזה.

שציוה להם, שהרי במיתתו נתחייבו הנכסים בכתובה ובמזונות, אבל אלו שנתן להם לא יקנו אלא לאחר מיתה.

* ודוקא שאין נכסים אחרים אצל היורשים **ע**.

עין משפט זז. **אה"ע סימן קמה פעיף א**

א. אמר לה הרי זה גיטך אם מתי, או אם מתי מחולי זה, או לאחר מיתה אינו גט **פ**. וי"א דהוי ספק גט **צ**.

עין משפט טג. **ח"מ סימן רמה פעיף ג**
עיינ לעיל דף קלו: עין משפט ד

דף קלז:

עין משפט א.ב. **או"ח סימן תרנח פעיף ה**

ה. ט. האחים שקנו אתרוג או לולב ממעות שירשו מאביהם ועדיין לא חלקו, ונטל אחד האחים הלולב או האתרוג ויצא בו, אם יכול לאוכלו והאחים אין מקפידים עליו **ק** הרי יצא ידי חובתו, אבל אם מקפידים לא יצא עד ששאר האחים יתנו לו חלקם במתנה.

ע. כי מה שנשאר ביד היורשים הרי הוא כאילו ביד אביהן הנותן, ושייך לומר שאין גובין מהמקבל כשיש ביד הנותן בני חורין. סמ"ע ס"ק ד'.

פ. ואין להקשות מדוע לא נאמר תנאי בטל ומעשה קיים שהרי לא כפל תנאו וא"כ המעשה קיים, דכל האומר אם מתי כאומר לאחר מיתה והוי כאילו קובע זמן לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה, דאין צריך דיני התנאים. עיין ב"ש.

צ. הספק אם הלכה כר' יוסי שאמר זמן של שטר מוכיח עליו והוי כאלו אמר מהיום. ב"ש.

ק. דקרינן ביה לכם שהרי כולו שלו.

עין משפט ג.ד.

או"ח סימן תרנח סעיף ד.ה.

ה. ד. נתנו לו במתנה אפי' ע"מ להחזיר יצא^ר, ואם לא החזירו לו, לא יצא^ש אפי' נתן לו את דמיו^ת. ואפי' נאנס מידו^א, וה"ה אם החזירו לו לאחר זמן מצותו לא יצא.

הגה: מותר לתת לחבירו האתרוג במתנה ע"מ שלא יכול להקדישו^ב, דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר.

ה. ה. נתנו לו סתם^ג הוי כאילו אמר לו ע"מ שתחזירהו לי שמסתמא על דעת כן נתנו לו לצאת בו, ואם לא החזירו לא יצא.

ר. וּלֹא יִקַּח הָאָדָם הַלּוּלָב מֵהָאִשָּׁה בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן בְּלִי יָדִיעַת בַּעֲלָהּ וְאִפִּי נֹשְׂאָת וְנוֹתְנָת בְּתוֹךְ הַבַּיִת. כה"ח אות י'.

וְאִם נָתַן דָּמִים עַל הַלּוּלָב אַךְ לֹא מִשַּׁךְ לֹא קָנָה, דִּהְעֵמִידוּ דְבָרֵיהֶם גַּם בְּמִקּוֹם מִצְוָה, וְע"כ צָרִיךְ לִיזָהַר שִׁיקְנָה בְּמַעוֹת וּבְמִשְׁכָּה וְאִפִּי דְמִשְׁכָּה לְבַד קָנִי מִדְּרַבְּנָן, לֹא מֵהֵנִי לְצֵאת י"ח דְּאוֹרֵייתָא. וְע"כ אוֹתָם שְׁלוֹקָחִים הָאֵתְרוּגִים וְפוֹרְעִים רַק אַחַר הַחֵג לֹא טוֹב עוֹשִׂים דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא נָתַנוּ דָּמִים לֹא קָנּוּ אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן וְאֵנָּן בְּעֵינֵן לְכֶם מִדְּאוֹרֵייתָא. אַךְ יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ בְּדַעַת מִר"ן דְּקִנְיֵן דְּרַבְּנָן מֵהֵנִי לְדְּאוֹרֵייתָא. כה"ח אות י"ד. ויש לִיזָהַר לְצֵאת לְכַתְּחֵלָה וְלִתֵּת גַּם הַדָּמִים אוֹ חֵלְקִים לְפָנֵי הַחֵג.

גַּם לְמִי שֶׁנָּתַנוּ הָאֵתְרוּג בְּמַתְנָה צָרִיךְ לְקַנּוֹתוֹ בְּמִשְׁכָּה אוֹ בְּהַגְבָּהָה וְלִהְבִּיאוֹ לְרִשׁוֹתוֹ. עֵינֵן בְּכַה"ח אוֹת ט"ו מְבָרְכֵי יוֹסֵף.

וְלֹא יִתֵּן אָדָם לְלוֹבּוֹ לְאִשָּׁה נְשׂוּאָה בְּמַתְנָה ע"מ לְהַחְזִיר אֲלֵא בְּתַנְאֵי שְׂאִין לְבַעֲלָהּ רִשׁוֹת בָּהּ, וְע"כ יֵאמַר לֵה ע"מ שְׂאִין לְבַעֲלָהּ רִשׁוֹת בְּמַתְנָה זו. כה"ח אות ט"ז. אִם אָמַר לוֹ הֵרִי הוּא לְךָ בְּמַתְנָה וְתַחְזִירָהוּ לִי לֹא הוּי מַתְנָה ע"מ לְהַחְזִיר כַּמ"ש הַרְמ"א בְּיו"ד ס' ש"ה.

וְכֹתֵב הַלֶּחֶם מִשְׁנָה בְּפִי הַמִּשְׁנָה רִישׁ פ"ד דְּסוּכָה וְא"ת אִיךְ זוֹכֵה הֵרִי אֵינן קוֹנִים בְּשַׁבַּת וְכֹתֵב דְּדוּקָא קִנְיֵן עוֹלָם אֲסוּר, אֲבָל קִנְיֵן לְשַׁעָה קוֹנִים. וּבְמִדְּכִי כָּתֵב מִשׁוֹם שְׁזָה לְצוֹרֵךְ מִצְוָה לֹא גְזוּר. כה"ח אות כ"ב.

ש. וְה"ה אִם נִפְסַל וְהַחְזִירוֹ לוֹ דְּלֹא יִצֵּא דְע"מ שֶׁתַּחְזִירוֹ לִי מִשְׁמַע שְׂאִצָּא בּו. וְכ"מ מְדַבְּרֵי הַר"ן.

ת. וְלֹא אוֹמְרִים מֵה לִי הוּא מֵה לִי דְּמִיּוֹ כִּיּוֹן שֶׁצָּרִיךְ לְצֵאת בּו י"ח בּוּדָאֵי מְקַפִּיד עַל הַלּוּלָב עֲצָמוֹ. כ"כ הַרְא"ש וְהַר"ן, וּב"י. וּמ"מ אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד לְלוֹבּ אַחַר שִׁיכּוֹל לְצֵאת בּו נִתְיַנֵּת דָּמִים מֵהֵנִי. מ"ב ב"ב.

וְדַעַת הַמ"ב בְּבִיאוֹר הַלֶּכָה דְּמֵהֵנִי ג"כ אִם מַחְזִיר לוֹ לְלוֹב אַחַר כֶּשֶׁר וּמֵהוּדָר.

א. וְכִיּוֹן דְּלֹא קִיִּים הַתְּנֵאֵי בְּפוּעַל הַגַּם שֶׁפְּטוֹר מִתְּשִׁלוּמִין בְּנֵאֲנָס כַּמ"ש בְּחו"מ רמ"א סְעִיף ז'.

וְאִם הַנּוֹתֵן יֵאמַר לוֹ כֵּאִילוֹ הַתְּקַבְּלָתִי לְדַעַת הַמֵּאִירִי מֵהֵנִי וְיוֹצֵא יָדֵי חוּבָה. מ"ב אוֹת ט"ו. ב. וְאֵע"פ שְׂאִין לוֹ רִשׁוֹת לְהַקְדִּישׁוֹ מְקַרִּי שְׁלוֹ.

ג. וְכִיּוֹן ב"י בְּשֵׁם בַּעַל הָעֵיטוֹר דֵּא"צ לְפָרֵשׁ לוֹ אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ סֵתֵם, וְכַךְ מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א.

הגה: וצריך לחזור וליתנו לבעליו במתנה גמורה ^ד כדי שיהיה של בעלים ויצאו בו.

ה. ו. אפי' לא החזירו לידו אלא לאחר, ואחר לאחר ^ה, והאחרון מחזירו לבעלים יצא ^ו.

ח"מ סימן רמא סעיף ו

ו. הנותן מתנה על מנת להחזיר בין מיד בין לזמן קצוב או לכל ימי חייו הנותן או לכל ימי חייו המקבל, הוי מתנה לזמן הקצוב בין בקרקע בין במטלטלין ^ז ואוכל פירות עד אותו זמן, ובלבד שמחזירה לנותן אחרי הזמן שקצב לו, אבל אם אינו מחזירה נתבטלה המתנה ^ח.

*** לא קצב לו זמן אלא אמר לו ע"מ להחזיר, יכול המקבל להחזיר לו כשירצה אבל אם הוא דבר הצריך לנותן כמו אתרוג בימי החג ואמר לו ע"מ שתחזירה לי בודאי כוונתו שיחזיר לו בעוד שצריך לו וע"כ צריך להחזירו לו מיד.**

ואם אמר לו ע"מ שתחזירה ולא אמר "לי" ^ט יכול להחזירו כשירצה אפי' אתרוג לאחר ימי החג.

ד. באותו יום, אפי' אם כבר יצאו הבעלים דשמא רצונו לתת אותו לאחרים לצאת בו י"ח. וצריך ליתנו לבעליו במתנה גמורה כיון שבשעה שנתנו לו הרי הוא שלו לגמרי וע"מ שתחזירנו לי היינו תתן לי אח"כ במתנה גמורה. מ"ב אות י"ט. אך מדברי השו"ע בסעיף ד' וכן מרמב"ם ורש"י מחזירו לו בסתמא דהכל תלוי בחזרתו אליו. כה"ח אות מ"ז.

ה. ומיירי באינו מקפיד שאחרים יצאו בזה אבל במקפיד אין אחד יכול לתת ^ו אותו לאחר בלי ידיעת בעליו, ואם נתן לאחר בלי ידיעת בעליו במקפיד אפי' הראשון לא יצא שהרי לא קיים התנאי. כה"ח אות מ"ח.

ו. ואם האחרון לא החזירו לבעליו כולם לא יצאו, וא"כ הנותן לולבו לחבירו ע"מ להחזירו לו א"צ להחזירו בידו אלא אפי' מחזירו לו ע"י אחרים יצא, וגם משמע דהוא צריך לטרוח לשלחו ליד בעליו ולא יטריח בעליו לבא לקחת אותו דע"מ כן לא נתן. כה"ח אות נ"ב.

ז. מב"ב קל"ז ע"ב, ממימרא דרבא אתרוג זה, וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מזכיה הלכה ט', וכתב הרשב"ם שם אפי' שלא כפל לתנאו, וכ"כ התוס' שם דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו ולא צריך דיני תנאים.

ח. וצריך להחזיר הפירות שאכל כמ"ש בסעיף ט' וגם זה נלמד מדין אתרוג שנטלו ולא החזירו לא יצא. ועיין בש"ך ס"ק ח'.

ט. דלא גרע מהנותן ע"מ להחזיר ולא אמר לי דאם הקדישו המקבל והחזירו הוי מתנה ומוקדש כיון שלא אמר "לי". סמ"ע ס"ק ט"ז.

* הנודר לחבירו לתת לו מתנה, לא יוצא חובת נדר במתנה ע"מ להחזיר.

עין משפט ה. חו"מ סימן רמח פעיף ד

ד. במה דברים אמורים שאין השני מוציא מיד הלקוחות אם מכרם או נתנם הראשון דוקא שמכרם או נתנם לאחר, אבל אם מכרם או נתנם לאחד מיורשיו, לא עשה כלום והשני מוציא אותם מידם.^ב
וה"ה אם נתנם לאחר במתנת שכיב מרע, השני מוציא מיד המקבל שהרי מתנת שכיב מרע קונה לאחר מיתה, וכשימות כבר קדם לו השני.^ל

עין משפט ו. חו"מ סימן רמא פעיף ז

ז. הנותן שור לחבירו ואמר לו ע"מ שתחזירהו והקדישו המקבל והחזירו, הרי זה קדוש^מ, אבל אם אמר לו ע"מ שתחזירהו "לי" אינו קדוש, שלא התנה עליו אלא שיחזיר לו דבר הראוי לו.

* האומר שדה זו נתונה לך ע"מ שתיתן לי ר' זוז ומת^ב, בניו נתנים לו

י. ודוקא שנדר לחבירו שיתן לו שאז הוא כנודר על דעת חבירו, וע"כ צריך ליתן לו מתנה גמורה, אבל כשנדר סתם ליתן מתנה, יכול ליתנה אפי" על מנת להחזיר וקיים בזה נדרו או שבועתו. סמ"ע ס"ק י"ז.

כ. שם ברמב"ם הלכה י' דאם מהני לא עשה הנותן בשירותו כלום, שכל מה שיש לאדם נותן לבניו. ה"ה שם.

ל. מימרא דר"י שם ב"ב קל"ז ע"א, וכדמפרש אביי טעמיה.
ואם הוציא הדבר השכיב מרע מתחת ידו כגון שמסרו ביד שלישי, מתנתו קיימת, דקונה מיד, כך מוכח מדברי הב"י בסוף סי' קכ"ה. ש"ך ס"ק ז'.
והטעם שקדם השני לזכות כשאומר ואחר כך לפלוני, כוונתו מיד שיהיה גוסס ולא יהיה צריך לנכסים יזכה השני, משא"כ בשכיב מרע הנותן ממונו לאחר, ודאי שאין דעתו להקנותם אלא אחר יציאת נשמה. סמ"ע ס"ק ט"ז. וע"כ קדם השני וזכה בשעת גסיסת הראשון, בנכסים שנתן לו. וה"ה אם הקנה הראשון במתנת בריא מהיום אם לא אחזור בו, השני מוציא מיד הלוקח. ביאורים ס"ק ט'.

מ. שם ב"ב קל"ז ע"ב, מימרא דרב נחמן וכדאמר רב אשי.
וכתב בביאורים ס"ק ה' דוקא הקדישו לשלמים אבל לבדק הבית או מכרו לא מהני חזרה, דהרי לחזרה בעינן קנין ואין אדם מקנה דבר שאינו שלו.

נ. היינו מת המקבל, יורשיו של המקבל נתנים לו ר' זוז. שהתנה שיתנו לו והרי נתנו לו. וכתב הסמ"ע בס"ק י"ח בשם הרשב"א שהאומר לחבירו שדי נתונה לך ע"מ שתיתן לי בכל שנה ה' זהובים, הרי נותן לו כל ימי חייו, ואם מת הנותן אינו ממשיך לתת ליורשיו על השנים הבאות, אבל החוב שלא נתן לאביהם חייב ליורשיו.

את הספרים דף היומי עין משפט על הדף ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

ר' זוזו והמתנה קיימת אף שאמר "לי".

* המתנה עם חבירו לתת לו הפיץ פלוני יכול לתת לו דמי החפיץ, לא כן בתנאי בגיטין ששם לא מהני דמיו ^ב.

עין משפט ז. חו"מ סימן רמה פעיף י

י. יא. המקבל מתנה וזכה בה, ואחר שבאה לידו שתק ואח"כ אמר איני רוצה בה, או איני מקבלה, או הרי היא בטלה, או מום ^ע זה גליתי בה הרי היא הפקר ^ב וכל הקודם זכה בה.

* ואם יש לו בעל חוב גובה ממנה ^ז. אבל היה מעיקרא צווח שאין רצונו בה לא קנה וחוזרת לבעלים הראשונים.

* אמר אי איפשי בה ^ק אם המתנה מטלטלין הויה הפקר, ואם המתנה קרקע מאחר ששתק מתחילה אין בדבריו כלום.

* אמר המקבל גם אחרי ששתק לשון שמשמע ממנו שלא היתה מתנה מעיקרא נאמן בהודאתו ^ר אף שחב בזה לבעל חובו.

וכתב בביאורים דוקא שלא היתה המתנה תלויה בתנאי זה שיתן ה' זהובים כל שנה רק חיוב בעלמא שהתחייב המקבל לנותן, שאז אמרינן דלא חייב עצמו המקבל רק כל ימי חיי הנותן אביו.

ס. ששם לצערה מתכוון וע"כ רוצה ממנה החפיץ עצמו ולא דמיו. סמ"ע ס"ק י"ט.

ע. דוקא מום הנראה לכל שניכר שהוא משקר. סמ"ע ס"ק ט"ז.

פ. אם היא מטלטלין אבל אם המתנה קרקע לא שייך בה הפקר כמו שמסיים הרמ"א, וזה לדעת רש"י בכריתות כ"ד ע"א ד"ה תבטל והרא"ש בגיטין פ"ד סי' ג' כת' דדוקא במטלטלין שייך הפקר, אבל לדעת הרמב"ם פ"ד מזכיה ה"א גם בקרקע שייך הפקר, ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ב. והרמב"ם חולק וס"ל דוקא בלשון אי אפשי הוי לשון הפקר. סמ"ע ס"ק י"ז.

צ. ואפי' בעל חוב במלוה על פה גובה ממנה, ט"ז. ואם הבעל חוב הוא שזכה בו בתורת הפקר לא נפטר המקבל מחובו, ורק כשזכה בו אחר מתורת הפקר והבעל חוב זכה בו בתורת גוביינא נפטר הבעל חוב מחובו. ביאורים ס"ק ה'.

ק. זה לדעת רש"י בכריתות כ"ד ע"א ד"ה ה"ג תבטל, אבל לדעת הרמב"ם אין הפרש בין אמר אי איפשי לבין אמר איני רוצה בה.

ר. טור מרש"י בגיטין ל"ב ע"א ד"ה לא, והרא"ש לאפוקי מהראב"ד.